

Ed.

187. Nefndarálit

um frv. til laga um heimild fyrir ríkisstjórnina til þess að halda niðri dýrtíðarvísitölu með fjárgreiðslum úr ríkissjóði og um áhrif nokkurra landbúnaðarafurða á vísitöluna.

Frá minni hluta fjárhagsnefndar.

Ég fékk ekki boð um fund þann í fjárhagsnefnd, þar sem mál þetta var afgreitt, og var ég því ekki viðstaddur. Þykir mér því rétt að gefa út sérstakt nefndarálit og það því fremur, sem ég get ekki mælt með sömu afgreiðslu málsins og meðnefndarmenn mínir gera.

Frv. þetta er samhljóða bráðabirgðalögum frá 2. ágúst þ. á. Heimila þau m. a. ríkisstjórninni að halda niðri dýrtíðarvísitölu til 15. sept. næsta ár með niðurgreiðslu úr ríkissjóði á tilteknum neyzluvörum eða á annan hátt. Virðast ekki vera önnur ráð fyrir hendi fyrst um sinn en að halda þessum niðurgreiðslum áfram, ef dýrtíðarvísitalan á ekki enn að stórhækka og þar með allur tilkostnaður við atvinnurekstur landsmanna og ríkisreksturinn sjálfan, en það mundi óhjákvæmilega leiða til stöðvunar margra atvinnugreina og verða ríkissjóði a. m. k. jafndýrt og niðurgreiðslurnar. Hins vegar munu flestir vera farnir að sjá það, að ástand það, sem gerir niðurgreiðslurnar nauðsynlegar, leiðir fyrr eða síðar til hins mesta ófarnaðar fyrir alla og að niðurgreiðslur úr ríkissjóði geta ekki til lengdar afstýrt því, enda ríkissjóði um megn.

Ég tel því, að það, sem þurfi að gera, sé að hefjast nú handa gegn hinu raunverulega meini: dýrtíðinni, — og þá auðvitað alveg sérstaklega að reisa skordur við því, að hún aukist enn.

Þetta verður þó ekki gert á réttlátan hátt með því að þrengja kosti einnar stéttar, eins og nú er að ýmsu leyti gert að því er bændur landsins snertir, né heldur að það

eitt beri verulegan árangur í þá átt að minnka dýrtíð. Heldur verða allar þjóðfélagsstéttir að taka þátt í þeim aðgerðum, sem nauðsynlegar eru til að stöðva dýrtíðarflóðið, að því leyti sem þjóðin hefur það á sínu valdi. En til þess að þetta geti orðið, þarf víðtækara samkomulag þjóðfélagsstétta og stjórnmalaflokka heldur en nú á sér stað. Virðist mér ekki megi dragast lengur, að reynt sé að ná slíku samkomulagi.

Ýmsar aðferðir gætu auðvitað komið til greina við þær samkomulagstilraunir, sem ég tel nauðsynlegar, og hefði ég mjög gjarnan viljað ræða um þær við háttv. meðnefndarmenn mína, ef þess hefði verið kostur. Það væri t. d. ekki óeðlilegt og mælti ýmislegt með því, að hin ýmsu stéttafélög kysu fulltrúa í nefnd til að ræða þessi mál og reyna samkomulag. Þess ber þó að gæta, að endanleg úrslit málsins hljóta að ráðast á Alþingi. Mér þykir því eftir atvikum rétt að leggja til, að þingflokkarnir kjósi sinn manninn hver í nefnd, en hagstofustjóri sé sjálfkjörinn oddamaður og formaður hennar. Nefnd þessi taki síðan til athugunar og geri tillögur um lækkun dýrtíðar í landinu. Ég geri ráð fyrir, að nefnd þessi hafi yfirumsjón með þeirri vinnu, sem nauðsynleg er til að fá réttláta niðurstöðu, og að hún reyndi að ná samkomulagi um hin pólitísku ágreiningsatriði, sem til greina geta komið í sambandi við þessi mál. Hins vegar geri ég ekki ráð fyrir, að nefndin hafi tíma og tækifæri til að vinna ýmis nauðsynleg undirbúningsstörf, né að hún hafi ef til vill svo mikla sérþekkingu á þessum málum sem þörf er á. Þess vegna legg ég til, að hún geti ráðið sér sérfróða aðstoðarmenn eftir þörfum. Kæmu þar til greina hagfræðingar og sérfróðir menn um atvinnuvegi landsmanna.

Þó að hina mestu nauðsyn beri til skjótra aðgerða í þessum efnum, verður þó að ætla nefnd þeirri, er ég legg til, að skipuð verði, töluverðan tíma til starfs síns. Legg ég því til, að henni sé ekki gert að skila álitu fyrr en 15. febr. n. k., en þann dag á næsta Alþingi að koma saman samkv. stjórnarskránni. Þá verður og að ætla Alþingi tíma til meðferðar málsins. Þykir mér sem einn mánuður muni nægja, ef samkomulag næst í nefndinni. Legg ég því til, að niðurgreiðslurnar á neyzluvörum verði heimiladár áfram til 15. marz n. k. Kæmu þá væntanlega ný lagafyrirmæli í staðinn.

Fari hins vegar svo, sem ég vil þó ekki gera ráð fyrir, að samkomulag náist ekki í nefndinni, ætti að minnsta kosti að vera auðvelt að framlengja heimildina til niðurgreiðslna fyrir 15. marz, ef sú leið verður þá fær fjárhagsins vegna.

Í 2. málsgr. 1. gr. bráðabirgðalaganna er svo ákveðið, að vísitalan skuli miðuð við lægra verðið, ef vara er seld tvenns konar verði. Með þessu móti verður vísitalan ekki réttur mælikvarði á verðlagið í landinu, og virðist tæplega heiðarlegt að halda henni niðri á þann hátt. Auk þess álit ég mjög óheppilegt að hafa tvenns konar verð á sömu vöru. Það skapar megnasta misrétti meðal neytenda, nema þá því aðeins, að allir hafi greiðan aðgang að því að kaupa hina ódýrari vöru, en svo hefur ekki verið til þessa. En ef allir gætu keypt hina ódýrari vöru eftir þörfum, mundi það með öllu eyðileggja solumöguleika dýrari vörunnar. Mundi þetta koma þungt niður á íslenskri framleiðslu, því að vegna kaupgjalds og ástandsins í landinu yfirleitt er ekki hægt að framleiða hér jafnódýrt og víða annars staðar. Hið eina rétta í þessu efni er að leggja verðjöfnunargjald á ódýra vöru og nota það til að greiða niður verð þeirrar dýrari, en selja síðan sams konar vöru fyrir sama verð. Af greindum ástæðum legg ég til, að ofangreind 2. málsgr. 1. gr. falli niður.

Ákvæði 2. gr. bráðabirgðal. eru nokkuð annars eðlis en 2. málsgr. 1. gr. og að mínu álitu réttmætari. En verði till. mín um nefndarskipun og að heimildir laganna falli niður 15. marz samþ., verða fyrirmæli 2. gr. óþörf og eiga ekki við. Ég legg því til, að þau falli niður, en í þeirra stað komi tillaga mín um nefndarskipun.

Samkvæmt þessu legg ég til, að á frv. verði gerðar eftirfarandi

BREYTINGAR.

1. Við 1. gr.
 - a. Fyrir „til jafnlengdar næsta ár“ í 1. málsgr. komi: til 15. febr. 1946.
 - b. 2. málsgr. falli niður.

2. Við 2. gr. Greinin orðist svo:

Skipa skal 5 manna nefnd á þann hátt, að hagstofustjóri er sjálfkjörinn, og er hann formaður nefndarinnar, en 4 nefndarmannanna eru tilnefndir af þingflokkinum, einn frá hverjum.

Verkefni nefndar þessarar er að athuga og gera tillögur um lækkun dýrtíðar í landinu með þátttöku allra þjóðfélagsstétta, meðal annars með lækkun á verði innlendra neyzluvara, lækkun kaupgjalds, verzlunarálagningar, farmgjalda, byggingarkostnaðar og iðnaðarvara. Enn fremur geri nefndin tillögur um sérstakt allsherjarframtal eigna í landinu. Nefndin skili álit sínu fyrir 15. febr. 1946.

Nefndin ræður sér sérfróða aðstoðarmenn eftir þörfum, og greiðist kostnaður af því svo og annar kostnaður við nefndina úr ríkissjóði.

3. Við fyrirsögn. Í stað orðanna „um áhrif nokkurra landbúnaðarafurða á vísitöluna“ komi: um skipun nefndar til að gera tillögur um lækkun dýrtíðar í landinu.

Alþingi, 19. nóv. 1945.

Bernh. Stefánsson.